

4. 5. 2022

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Sberbank CZ a proces její likvidace

ČNB odebrala licenci bance Sberbank CZ. O odebrání licence začali centrální bankéři jednat koncem února, kdy Rusko vojensky zaútočilo na Ukrajinu. Ihned po vypuknutí konfliktu se banka ocitla pod tlakem kvůli odlivu vkladů. Jak celý proces probíhal a jak bude vypadat likvidace banky?

Celý příběh se začal odehrávat dne 26. 2. 2022, kdy Sberbank CZ vydala upozornění, že kvůli zhoršující se situaci je nucena své pobočky z bezpečnostních důvodů uzavřít a rovněž dočasně zastavit veškeré karetní transakce, neboť banka čelila tlaku velkého odlivu vkladů (Sberbank CZ je českou bankou patřící do skupiny Sberbank Europe obsluhující české klienty a je regulována Českou národní bankou). Ještě v pondělí 28. 2. 2022, tedy čtyři dny po zahájení ruské invaze, banka vydala zprávu, že nechá své pobočky uzavřené. Jako důvod byla uvedena nepříznivá geopolitická situace, na základě které došlo v krátké době k zásadnímu odlivu depozit klientů banky. Matkou české banky Sberbank CZ je Sberbanka Europe AG se sídlem ve Vídni, přičemž její 100% vlastníkem je Sberbanka of Russia (největší ruská banka, která obsluhuje více než 70 % ruského obyvatelstva). Na osmi evropských trzích působí Sberbanka prostřednictvím dceřiných společností.

Česká národní banka (ČNB) dne 25. 2. 2022, tedy následující den po zahájení agrese Ruska vůči Ukrajině, reagovala oznámením, že situaci kolem české Sberbank monitoruje a řeší. Již po třech dnech přišla ze strany ČNB zpráva, že zahájila správní řízení se Sberbank CZ a vydala předběžné opatření, kterým bance zamezila mimo jiné nakládat s jejím majetkem. Česká centrální banka zastavila všechny transakce včetně internetového bankovníctví, přičemž dočasně byly umožněny karetní transakce s denním limitem pouze 1000 Kč na jednu kartu.

Pro tyto situace jsou nastaveny standardní postupy záchranného mechanismu, který v ČR funguje od roku 2013, a to pojištěním vkladů do výše 100 000 eur (tj. cca 2,5 mil. Kč) na jednoho klienta. Výplatu těchto vkladů ze zákona má na starosti Garanční systém finančního trhu (GSFT). Tento „záchranný“ systém se ihned aktivoval a již ve středu 9. 3. 2022 byla zahájena na pobočkách Komerční banky výplata prostředků klientům Sberbank CZ. V celkovém součtu bylo 95 tisícům fyzických osob a 11 tisícům společností vyplaceno 24,2 miliardy Kč. Celkem bylo tedy vyplaceno 106 tisíc klientů Sberbank CZ, jednotliví klienti však dosáhli nanejvýš na 2,5 mil. Kč.

	počet klientů
Vklady do 1 Kč*	2 000
Vklady do 10 tis. Kč	52 000
Vklady pod 2,5 mil. Kč	106 000
Vklady nad 2,5 mil. Kč	2 500
Vklady nad 100 mil. Kč	30

Zdroj: vyjádření výkonné ředitelky GSFT

* zřejmě se jedná o klienty, kteří stihli převést své peníze do jiné banky včas

Dle vyjádření GSFT představuje a bude představovat pád Sberbank CZ zatím největší výplatu takzvaných náhrad vkladů v historii GSFT. Například při krachu Union banky v roce 2003 GSFT vyplatil 12,4 mld. Kč, při krachu Metropolitního spořitelního družstva (MSD) v roce 2013 také kolem 12 mld. Kč. Dle informací ČNB disponuje GSFT celkovou částkou 35 mld. Kč, přičemž tyto peníze jsou zejména tvořeny pravidelnými odvody bank a dalších finančních institucí, které spadají do systému pojištění vkladů. Nárok na výplatu pojištěných vkladů trvá celkem 3 roky, z praxe je však známo, že výplata většinou proběhne během prvních deseti dnů. Dále je třeba upozornit na to, že kromě Fondu pojištění vkladů má GSFT také Fond pro řešení krize, kde je k dispozici dalších 21 mld. Kč. Tyto peníze by ale měly sloužit spíše jako finanční injekce pro banku, která by se tím ještě dala „zachránit“, nikoli v případě, kdy se bance odebírá licence a následně se řeší její krach.

Celkové závazky Sberbank CZ dle zveřejněné závěrky ke konci roku 2020 činily 78 mld. Kč. Na straně aktiv banky mezi nejvýznamnější položky ke konci roku 2020 patřily úvěry a půjčky klientům v účetní výši 61 mld. Kč a pokladní hotovost ve výši 20 mld. Kč. Vlastní kapitál banky včetně nerozděleného zisku minulých let (2 mld. ke konci roku 2020) činil 9 mld. Kč.

v mil. Kč	2020	2019	2018	2017	2016
Bilanční suma	89 404	83 710	79 755	81 464	71 965
Kapitálová přiměřenost	17,24 %	16,59 %	16,18 %	16,44 %	16,55 %
Zisk z běžné činnosti	19	539	377	424	272

Zdroj: výroční zpráva banky

Dle výroční zprávy banky nebyl rok 2020 příliš úspěšný kvůli pandemii a dle odhadu místopředsedy představenstva banky Dušana Barana se tato situace měla promítnout i do roku 2021. Jedním z důležitých aspektů je složitá situace fyzických a právnických osob a jejich schopnost splácet své finanční závazky, dále omezení exportu a importu a samozřejmě i snížení cestovního ruchu. V roce 2020 i navzdory výše uvedenému dosáhla banka čistého zisku po zdanění ve výši 19 mil. Kč, neboť dle vyjádření místopředsedy představenstva musela vytvořit největší rezervy a opravné položky ve své dosavadní historii. Za posledních pět let (tj. od roku 2016) vykazoval zisk banky nejnižší čísla.

Jak je uvedeno ve výroční zprávě za rok 2020, Sberbank CZ udržovala nízký podíl nesplácených úvěrů a rovněž kapitálová přiměřenost se pohybovala na úrovni 17,24 %, tj. výrazně nad hranicí požadovanou regulátorem. Dle požadavku ČNB, který vychází z mezinárodně dohodnutých standardů, týkajících se kapitálové přiměřenosti bank, známé rovněž jako Basel III, se kapitálová přiměřenost má udržovat alespoň na úrovni 8 % (Nařízení o kapitálových požadavcích CRR I a CRR II). „Tato výše se označuje jako **‘kapitálový požadavek’** a vyjadřuje se jako procentní hodnota rizikově vážených aktiv. Koncept rizikově vážených aktiv v podstatě znamená, že bezpečnějším aktivům se přiřazuje nižší kapitálový požadavek, zatímco rizikovějším aktivům se přiřazuje vyšší riziková váha. Jinými slovy čím rizikovější má aktiva, tím více kapitálu musí banka držet.“ (Soubor pravidel pro EU; Evropská rada, Rada EU).

To mj. znamená, že banka na jednu stranu plnila kapitálový požadavek na úrovni více než dvojnásobku stanoveného minima, znamená to ale také, že nevyužívala svůj kapitál příliš efektivně.

Banky jsou rovněž povinny držet dostatečný objem likvidních aktiv a kapitálových rezerv dle Směrnice o kapitálových požadavcích (CRD IV a CRD V). Aktuální hodnoty těchto ukazatelů nejsou v současnosti z otevřených zdrojů známe.

Po výplatě náhrad vkladů banku čekají postupné kroky likvidace. Úkolem ČNB ihned po účinnosti pravomocného rozhodnutí o likvidaci banky je zodpovědně určit osobu likvidátora (v okamžiku dokončení tohoto článku již byla osoba likvidátorky známá, Městským soudem v Praze byla do této funkce jmenována JUDr. Jiřina Lužová). Likvidaci banky může dle zákona vést jen insolvenční správce se zvláštním povolením. Jakmile se zahájí proces likvidace, není možné provádět jakékoliv restrukturalizační kroky, neboť dle insolvenčního zákona nelze subjekt, který je v likvidaci, oddlužit prostřednictvím reorganizace. Úkolem likvidátora je shromáždit informace o závazcích a majetku instituce v likvidaci. Tento majetek se bude postupně likvidovat a z výtěžku budou uspokojovány závazky banky vůči věřitelům. Majetek banky by měl být vyjádřen v peněžním ekvivalentu, a to formou znaleckého posudku. Pro tyto účely by byla nanejvýš vhodná asistence ze strany znalecké kanceláře. V případě, že majetek banky bude převyšovat její celkové závazky bude zřejmě proces likvidace pokračovat. Naopak, v případě, že závěrečné stanovisko znalce bude negativní ve vztahu k uspokojení veškerých závazků banky (a to včetně nákladů likvidace v čase) likvidátor pravděpodobně podá návrh na zahájení insolvenčního řízení.

Na základě zkušeností znalecké kanceláře EqSA s oceněním aktiv při likvidaci finančních institucí, zejména MSD, WPB Capital, spořitelní družstvo a ERB bank a dalších, lze tvrdit, že průběh každé likvidace je zcela odlišný a závisí zejména na struktuře vkladů, přístupu k riziku ze strany konkrétní finanční instituce, volbě poradců apod., ale hlavně na struktuře, objemu a kvalitě aktiv, zejména pak úvěrového portfolia. Je třeba mít taktéž na paměti i to, že samotný proces likvidace, potažmo insolvence, je vždy sám o sobě značně finančně i časově náročný. Je tedy možné předpokládat, že i když banka doposud nevykazovala výrazné nedostatky v rámci finančního zdraví, nemusí majetek banky pokrýt v plné výši její potenciální závazky.

Důležitým bodem v rámci likvidace bude stanovení tržní hodnoty majetku a zjištění, zda bude dostatečná pro pokrytí všech závazků. Jak je uvedeno výše, nejvýznamnější položkou majetku kromě peněžních ekvivalentů v rámci aktiv banky jsou úvěry a půjčky klientům. Pro potřeby ocenění těchto úvěrů a půjček z hlediska metodiky a následného postupu ocenění bude stěžejní úvěry rozdělit na zajištěné a nezajištěné. U zajištěných úvěrů musí být hodnocen nejen úvěr z hlediska svých případných rizik (riziko nesplácení – úvěrové riziko, ale i další tržní rizika – úrokové riziko, měnové riziko, teritoriální riziko, riziko volatility na realitních, komoditních a akciových trzích, dále právní riziko atd.), ale musí být oceněna i výše zástavy v rámci simulace realizace zajištění. V případě nezajištěných pohledávek je hodnota zpravidla odvozena od schopnosti dlužníka splácet, tj. z jeho bonity.

Při ocenění portfolia, jako je portfolio Sberbank CZ, je třeba, aby znalecká kancelář disponovala standardizovanou metodikou ocenění, která je v souladu s nejlepší praxí, a dále odborným týmem a jeho dostatečnou kapacitou. Znalecká kancelář by měla být schopna dobré a rychlé orientace v bankovních evidenčních systémech, smluvních dokumentacích a dokumentaci k zajišťovacím instrumentům.

Znalecká kancelář EqSA má zkušenosti oceňováním aktiv při likvidaci celkem tří bankovních institucí, které proběhly v minulosti. V prosinci 2013 odejmula ČNB licenci družstevní záložně MSD, přičemž ještě v témže měsíci byl na tuto záložku prohlášen konkurz. Portfolio bylo následně oceněno a prodáno v jednokriteriálním výběrovém řízení nejvyšší nabídce. V červnu roku 2014 byla odebrána licence družstevní záložně WPB Capital, spořitelní družstvo, byly oceňovány vybrané složky aktiv. Tato likvidace vzhledem k probíhajícím právním sporům pokračuje do současnosti. Na podzim roku 2016 byla odebrána licence ERB bank (dříve První česko-ruská banka) a v rámci následného

konkurzu bylo oceňováno úvěrové portfolio i nemovitý a movitý majetek. Část aktiv již byla insolvenční správky realizována. Likvidace banky (konkurz) probíhá do současnosti. U výše uvedených institucí znalecká kancelář EqSA provedla oceňování portfolio individuálních pohledávek, oceňování bloků pohledávek pro účely cese portfolio i na oceňování ostatních aktiv (zejména nemovitosti, movité věci, cenné papíry, pohledávky za třetími stranami atd.).

Z výše uvedeného je patrné, že likvidace finanční instituce je složitý a časově náročný proces. V případě Sberbank CZ se navíc co do velikosti bilanční sumy (bezmála 90 mld. Kč) jedná o jeden z největších krachů v historii českého bankovníctví. Dá se ovšem předpokládat, že úvěrové portfolio nebude vzhledem ke značné regulaci bankovního prostředí a systémově kvalitní dohledové činnosti ČNB ani vzdáleně připomínat portfolio bank a družstevních záložen, jak je známe z dřívějších, a uspokojení věřitelů bude v tomto srovnání nadstandardní. Důvodem pro odebrání licence a následnou likvidaci banky není a nebylo její špatné řízení úvěrového rizika či celkově špatné hospodaření, ale ruská agrese vůči Ukrajině ve všech jejích politických a ekonomických důsledcích.

Ing. Oxana Šnajberg
Managing Partner EqSA

Equity Solutions Appraisals s.r.o. - znalecká kancelář

Ovocný trh 573/12
110 00 Praha 1

tel: +420 222 314 447

e-mail: info@equitysolutions.cz

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Přičitatelnost jednání třetích osob dlužníkovi pro účely posouzení neúčinnosti: ano nebo ne?](#)
- [10 otázek pro ... Piotra Adamczyka](#)
- [Souhrn významných událostí ze světa práva](#)
- [Nefungující rozsah péče o dítě. Cesta přes využití terapie a dalších opatření podle ustanovení § 503 zákona o zvláštních řízeních soudních](#)
- [De iure traktor, de facto nákladní vozidlo, už ne tolik výhodná dualita](#)
- [Digitální důkazy z webu v soudním řízení: jak doložit, co bylo online zveřejněno?](#)

- [Tři dekády v advokacii a otevřený pohled na to, co profesi i justici nejvíc škodí](#)
- [Pokuta 32 mil. EUR pro Dacia/Renault – evropské soutěžní úřady tvrdě došlapují na no-poaching. Měla by Vaše společnost být na pozoru?](#)
- [Rozdělení společného jmění manželů v případech výdělečné činnosti pouze jednoho z manželů](#)
- [Oběť znásilnění má nárok na peněžitou satisfakci](#)
- [Digitalizace AML povinností: jak technologie mění plnění povinností pro tisíce povinných osob](#)